

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 7. ЈАНУАРА 1879.

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 и. месечно. — Претплатата се шаље Корнелу Јовановићу, који се из љубави према позоришту примно да разаштиље овај лист.

СТАРИ ГЛУМАЦ.

(Наставак.)

„Јесте ли ви при себи?“ — шапуташе један.

„Јесте ли пијани?“ — мумлаше други.

„Јесте ли полудили?“ — викаше трећи.

Господин Бодакија успамтније је сав гњевом, исовао је и декламовао још жешће. Али она тројица враћали су му својски све грђе, на што је г. управитељ био још суворији, те је декламовао још силовитије.

Издридила се ужасна кавга и настала страшна вика, јер је управитељ хтео, ваљда пред-амном, да му се више него иначе уважава углед и достојанство. Дошло би већ до озбиљна боја, да није на срећу придошла нека госпођа, која је имала на глави шепшир с перјаницом.

„Та овде је као на циганском вашару!“ — повиче она ујудно. „Али Бодакија, за бога, ти себе ни мало не чуваш! Бодакија, ти ћеш се још пзести жив од љутине и гњева! А ви, господе, могли би сте бар мене мало поштедити!“

„Али драга женице“, — одговори управитељ мало умирено — „то је страшно, ужасно, грозно, шта ти људи раде. Не долазе никад на време на пробу, а ноћу не уче својих улога, него банче и бекријају! Картажу се и пију! Ха! Та не пију, него — лочу! — Ето, где, и сад су пијани. Јуче су примили гађу, плату — а смео бих се опкладити, да су прокоцкали већ све своје новце, а нису ни исплатили својих дугова. И њих ће затворити, као што се то десило и мом иначе ваљаном и даровитом Ромеју, а ја ћу онда седити овде усамљен као оно Марије на развалинама Картагине. А ти, драга Елизо,“ дода он сентиментално, па ухвати своју жену за руку, — „ти прогнани анђеле, звездо преходнице на небу наше отаџествене уметности, ти, која си ми лаворвенац за толике моје борбе, једини цвете у јадној пустињи мога живота; кад све позатварају,

можемо ли онда само нас двоје представљати? За име божије, одговорите ми, говорите, говорите!“

„Па и господин управитељ картао се целу ноћ,“ — рече један глумац. „Чисто бих се опкладио, да је опет проиграо цео јучерањи приход, а кад се сврши месец, викаће опет, да је био слаб приход, а овамо је и јуче позориште било дупком пуно.“

„Ћутите!“ — повиче на њега управитељ.

„Ћутите ви!“ — забрујаше она тројица.

„Та ћутите, за име божије, свикиолици!“ — викну Елиза. „Зар не видите, да је ту странац међу нама? Ви компромитујете цело друштво!“

Ту се окрене она мени, те запита свога мужа, ко сам.

„То је ваљан млад човек, од кога ћу ја створити бољега глумца, него што су те лоле и бекрије. Данас ћемо приказивати „Разбојнике,“ он ће играти Карла, а ти Амалију!“

„Јесте ли ви господине, при себи?“ — запикну сад Елиза, која је, кад је ћутита, обично звала свога мужа „господином.“ — „Ја да играм са почетником? Но, то би ми још требало! Од тога не ће бити ништа! Ја да себи дам кварити своје најлепше призоре? Ја не ћу да играм!“

„Али драга Елизо —“

„Не ћу да играм. Зар ме нисте још разумели, господине? Или сте ваљда већ и отглувили?“

„Али мила моја голубиће, анђеле мој! Видиш, Елизо —“

Елиза није ништа одговорила, него се окренула мени, који у мало што нисам већ близнуо у плач, па ме је мерила од главе до пете тако дрским погледима, да ми је крв ударила у лице. Па онда рече:

„Но, можда ћу се још предомислити. Још је веома млад, може још што бити од њега. Видићемо.“

За тим ми пружи руку, коју сам морао пољубити, по налогу њенога мужа.

Међу тим су се скучили и остали чланови друштва. Дошли су и две женске, од којих је једна била собарица милостиве госпође управитељке и уједно играла ту улогу и на позорници. Неки се глумци забављаше с њоме, а други друкујаше. Овде се Јаго посадио под неко грдно дрво, па натегао боцу с ракијом, онде је опет Брут сркао своје млеко на рушевинама некога града, а Валенштајн је сео на остатке неке лађе, па се бочио с грдном комадешком сланине. Други опет прочитавали су своје улоге. Бодакија пак препирао се и свађао са декоратором, а жена му била је тако милостива, те је прозборила са мном неколико речи. Али сад уђе унутра шаптач, ради кога се до сад није могла започети проба.

Био је то омален црномањаст човечуљак, који је по изгледу са свим лицем на мађарског Циганина.

„А од кад сте ви, господине, постали грофом?“ — ослови га управитељ јутито. „Штета, што господин још није могао спавати и преко десет сахата. Грдна штета! Али, сто му мука, сад ми баш паде на ум, да се јуче скандалозно владао. У место „сто франака“ шаптао ми је „сто фракова“, па ми је тако покварио најлепши призор!“

„И мене је изложио подсмеху!“ — викне и Јаго па скочи из хладовине свога дрвета. „У истом патосу и тону, какав изискује моја улога, шаптао ми је: „Спали су вам бркови!“ Ја сам за њим декламовао те исте речи, те наследнем, а публика се непрестано смејала и довикивала ми: „Та, наравно, подигните ваше бркове!“ Тиме сам много изгубио, јер нисам био изазван.“

„А мени,“ — мумлаше Брут на својим рушевинама, „мени је шаптао из улоге госпсје Елизе, те сам тако морао милостивој госпођи говорити: „О, мој драги мужу!“ Он просто хоће да упро-

пости цело друштво. Нека одлази од нас, не требамо га!“

Малени шаптач слушао је све то стрпљиво до краја, па је онда говорио озбиљно и готово шапатом, јер је као стари шаптач давно изгубио глас.

„Да сте само недељом и празником то, за што се обично издајете, ви бисте доиста били ваљани људи!“

„Још нас и исмева!“

„Да је само то, ни по јада, али ја вам не ћу више ни шаптати, док ми господин управитељ не плати. Још ми дугујете један цванцик, па ме већ читава два дана вонтате и варате.“

„Даљу га затворити!“

„Па ишак не ћу шаптати!“

„То је доиста скандал!“ — повикаше више њих у један пут.

„Треба га отерати!“ — закречи једна женска.

„Па ишак не ћу шаптати!“ — увераваше непоколебиви шаптач.

„Е па добро! — рече управитељ суморно (а то је — као што је већ речено — значило код њега зло је!). „Ево вам тричави цванцик, али — види се, да у вами нема оне божаствене искре, што тиња уметнику у грудима, него сте ви само прост, јадан шаптач. Ви не жртујете ничега из родољубља, не марите ништа за славу, не приносите ничега на олтар талијиц, него све што чините, чините само зарад оних неколико злехуших новчића! Ха, зар вас није срамота!“

„Но, сад ћу шаптати,“ — одговори малени шаптач. Он се није ни обазирао на оно, што је говорио управитељ, него је мирно сео у своју шаптаоницу, што је скрпљена била из неког старог олупаног корита.

За тим поче проба, т. ј. прво је скраћен позоришни комад, зbrisане су неке особе, па се онда читаво четврт сахата водила препирка док су се правично поделиле улоге.

Нисам био одиграо ни првога призора од своје улоге, а прекиде ме г. Бодакија, те окренув се к мени рече озбиљна лица: (Наставље се.)

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Свршетак.)

Лист „Позориште“ излазио је за време бављења позоришне дружине свакад о дану представе. У њему је сваки приказани комад и игра глу-

мачка у њему оцењивања, а гледало се и на то, да се шире лепи појмови о позоришној уметности и добар естетичан укус.

Од „зборника позоришних дела“, што га издаје управа трошком књижаре браће Поповића, изашле су две даље свеске. У једној је од тих омиљени комад „Пркос“ од дра Ј. Андрејевића, а у другој „Рукавица и лепеза“, у преводу Ф. Оберкнешевића.

Рачунарске и економне послове ручне позоришне благајне обављаје и ове године глумац Никола Зорић. У томе га је контролисао новчар позоришни и агенат Светозар Крестић и месни позоришни одбори са благајницима из њихове средине одређенима.

Распис за управитеља позоришног остао је, као што се и предвидити могло, без успеха. И у других сретнијих и много већих народа тешко је наћи људи, који су вешти томе послу, а који имају

и дара, и воље и љубави и пожртвовања за то, а у толико је теже у нас тражити и наћи таког человека.

То је у кратко рад позоришни за прошлу годину.

Као што се види све је рађено, да нам наш позоришни брод не потоне. Он се, као што видимо, хвала буди великим напору, у пркос валима, ветровима и прудовима одржао, те поносито плови по узбурканом мору тешких неприлика и великих пнеуда, тражећи сигурна пристаништа. Не би ли била од бога грехота, а од целог изображеног света зазор и срамота, кад би допустили, да нам тај наш брод на домаку пристаништа пропадне, код нас живих људи, који се хвалимо да смо Срби, да смо људи, да смо народ!

ЖИСТИЋИ

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Весели двори“.) Шаљива игра у 3 чина, написали француски Сарду и Хенекен, за српску позорницу прерадио Бранко М. Јовановић. Приказана први пут у четвртак 4. јануара о. г. Међу заплетима ниже врсте, у којима није психолошки моменат главни стожер, већ случај и положај, спада неспоразум. Тај се употребљује само у оним тренутцима, кад се у игри изнаже конац, кад драматичност, експлозија, ступа на место праве радње, те тако исту катkad мало и оживи. То су већ крајња средства, која су писцу дозвољена, и ма да им се, местима, употреба даје оправдати, ипак не би требало сувише њима утицати на јубилку. Тај заплет дакле, неспоразум, употребљен је и испријеш је у „Веселим дворима“ до крајности. Већ сам француски наслов „Hôtel Godelot“ морао је путнику повести на мисао, да се налази у гостионици, у хотелу. Наравно, да писцима, Сарду-у и Хенекену, није стало до тога, да се расквари неспоразум, јер би им онда и шаљивој игри било краја; тако се тегли неспоразум до свршетка трећег и последњег акта. Али Сарду је Сарду, он је ипак тако вешто и угlaђено изнео целу ствар, да му гледаоци лако опрштају, каквим је средствима дошао до своје цели: да их пријатно забави једно вече. И ма да је употребио и мало осталелу ствар — украси бабу у место девојке (опет дакле неспоразум) — гледамо му кроз прсте, јер је француском лакомију и пријатношћу прешао и преко тога.

Али шта учини српски прерађач! Незграпном шапом забављаје је у француско плетиво; недовољним разумевањем, неотесаним пером и још неотесанијим укусом разонодно је и разбацио је оне могућне моменте, које би служиле за подлогу заплету, те по томе и даљем развитку. Већ одмах наслов: „Весели двори!“ Зар ће тај наслов побудити у икојем путнику мисао, да је у механи? Па онда све сама српска имена! Али да, пардон, та г. Муша је ту шаљиву игру

„за српску позорницу прерадио!“ Од куд и могу дакле Французи долазити на нашу позорницу! Наравно, кад су му лица Срби, мора и земљиште, где се развија радња, бити српско. А које би за то боље доликовало од витњастиог и веселог Срема? Али, где, г. Бранко је заборавио, да „прерађује“, па је оставио жељезницу, да иде кроз — Срем! Зaborавио је да у Срему нема жељезнице. Наравно, да је и при карактерисању заборавио на српске типове, већ је оставил просто Французе са српским именима. Ако у тим лицима има нешто српског, то је заслуга глумца

Где има, и. пр. Србина, ван ако је потпун бугер, да се не уме разговарати с поштеном девојком, а са штумадлама и другим благородним личностима уме низати и нежне речи? Где има „млада Србина“, који се на бразу руку заљуби у ма какву цуру, па још и да је узме за верну љубовцу? Где има Србина са незнаним имањем од 200,000 фр.? Где је дуван и цигара Српкињама тако „са свим обична ствар, да им смри и траг?“ (Да је прерађач навео „кецољубије“ наших госпа, њихову наклоност према „Фрише фире“, имаје би бар смисла.) Зар је у реду, да Србин-прерађач у лакриди навађа име, које је сваком Србину у драгој успомени, име покојног војводе? (Јер тај сувиши пијетет прелази у лакридију, бује смешан.) Или је „прерађач“ хтео тиме да боље „посрби“ шаљиву игру ту? — На сваки је начин испазио неко полустанко дело, ком треба или вратити првобитан француски тип, или га бацити у закутак, јер му је још најмања махна — лош српски језик.

Глумци се наши трудуше свим лепим средствима, које појединима стоје на расположењу, да шаљиву игру ту бар одрже у репертоару. Али, где је основа трајава, тешко је подићи ваљану зграду. И опет, ако се на гдекојим местима и одазвала публика, то се има захвалити вештини глумца а никако — прерађачу Мушки.

К. Р.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

8. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТИЛАТИ 4.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 7. ЈАНУАРА 1879.

НИЗ ВИСЕРА.

Позоришна игра у 2 чина, с певањем, од К. Холтаја, превео С. Д. К.

ОСОБЕ:

Спахија	Марковић.
Карло, његов ловац	Лукић.
Бори, закупник	Рајковић.
Марта, његова жена	Ј. Поповићева.
Ана, његова кћи	С. Максимовићка.
Јован, његов слуга	Ружић.
Јела, собарица	Љ. Зорићева.
Црнац, слуга	Добриновић.
Наредник	Јовановић.
Први } војник	Ћирић.
Други } војник	Поповић.

Сељаци, жене, и војници. — Догађа се у Немачкој, у другој половини прошлога века.

У уторак 9. јануара: „Ромео и Јулија.“ Трагедија у 5 чинова, од В. Шекспира, с енглеског превео др. Л. Костић, за српску позорницу удесио А. Хадић.

Умољавају се поштовани претплатници, да би први део своје претплате изволели исплатити у трговини браће М. Поповића.

Улазнице могу се добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 9 САХАТА.